

Відомості про автора

Мариуц Ілона Олександрівна – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки, факультету психології, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна, Київ;

Контактна інформація: (044) 521-35-13, ilonamariuts@gmail.com

Мариуц Илона Александровна – кандидат педагогических наук, ассистент кафедры педагогики, факультета психологии, Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Украина, Киев;

Контактная информация: (044) 521-35-13, ilonamariuts@gmail.com

Mariuts Ilona – PhD (Pedagogical Sciences), Lecturer of Pedagogy Department of Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact Information: (044) 521-35-13, ilonamariuts@gmail.com

УДК: 37.013.373.3

С. Мартиненко, д-р пед. наук, проф.
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ОСОБИСТІСНО-РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Аналізується проблема формування готовності вчителя початкової школи до діагностичної діяльності в системі особистісно-розвивального навчання, визначаються педагогічні умови, що сприяють ефективності означеного процесу.

Ключові слова: формування готовності, вчитель початкової школи, діагностична діяльність, особистісно-розвивальне навчання, учні початкової школи.

Постановка проблеми. Успішне вирішення проблеми здійснення діагностування в особистісно-розвивальному навчанні вимагає від педагогів, перш за все, готовності до такого виду діяльності. Окреслене питання є досить своєчасним і актуальним для реформування вітчизняної освіти, зокрема початкової школи.

Стан досліджень. Як засвідчує проведений аналіз педагогічних досліджень, цей аспект знайшов достатнє висвітлення у науковій теорії та практиці сучасної школи. Зокрема, у працях В. Бондаря, І. Зязюна, В. М'ясищева, К. Платонова, О. Савченко, В. Семиченко, С. Сисоевої, Д. Узнадзе розкриваються теоретичні основи професійної готовності, які охоплюють володіння професійною компетентністю, що вміщує знання, вміння, навички, практичний досвід, ставлення до діяльності за профілем.

Готовність до діяльності більшість науковців розглядають на особистісному та функціональних рівнях: як активний стан особистості, що породжує діяльність і її наслідки; як якість, яка визначає установку на розв'язання професійних ситуацій та завдань; як передумова для цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості й ефективності; як інтегроване професійно-педагогічне утворення, яке має складову багатокomпонентну структуру та засвідчує обізнаність і здатність ефективно їх застосовувати в практичній діяльності.

Психологічна готовність визначається як складна динамічна структура, що охоплює інтелектуальні, емоційні, мотиваційні та вольові особливості психіки людини відповідно до зовнішніх умов і завдань діяльності. Показниками психологічної готовності, що складають її структуру, як зазначають учені, є: усвідомлення мети, реалізація якої дозволяє виконувати поставлені завдання; визначення й оцінка умов, у яких буде протікати діяльність; встановлення основних і додаткових способів вирішення поставлених завдань; прогнозування протікання інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів; оцінка співвідношення своїх можливостей, рівня та необхідності досягнення очікуваного результату; мобілізація сил відповідно до умов і завдань; самовизначення можливостей для досягнення мети.

Дещо інший підхід до визначення сутності та структури готовності знаходимо у педагогічних дослідженнях. Зокрема, готовність до педагогічної діяльності розглядається як складне структурне утворення, в центрі яко-

го знаходиться ставлення особистості до педагогічної праці як основного смислу життя; добросовісне та відповідальне ставлення до педагогічної діяльності; здатність до педагогічної професії та самовіддача; стійкі мотиви педагогічної діяльності; професійно значущі якості особистості; професійна компетентність [4].

Варто зазначити, що готовність до діагностичної діяльності, хоч і є складовою готовності до педагогічної діяльності, але все ж таки має свої особливості та специфіку. Діагностична діяльність учителя складає лише частину його педagogічної культури, що характеризує особистість і професійну діяльність та охоплює творчий компонент. Теоретичні аспекти педагогічної діагностики як складової педагогічної культури вчителя висвітлено в дослідженнях В. Андреева, А. Белкіна, М. Боритка, В. Кан-Калика, А. Кочетов, О. Мельник, С. Мартиненко, Н. Кузьміної, Л. Спіріна, Г. Сухобської та інших учених.

З урахуванням зазначеного **метою статті** є аналіз формування готовності вчителя початкової школи до діагностичної діяльності в системі особистісно-розвивального навчання.

Завдання: висвітлити на теоретико-емпіричному рівні особливості та педагогічні умови готовності вчителя початкової школи до діагностичної діяльності в системі особистісно-розвивального навчання; визначити існуючі тенденції в практиці початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі теоретичних узагальнень і власного педагогічного досвіду нами визначено, що важливими умовами формування вмінь і навичок педагогічного діагностування є:

- визначення змісту, структури й функцій педагогічного діагностування як складової педагогічної діяльності вчителя;
- поетапне оволодіння вміннями та навичками педагогічного діагностування.

Діагностичну діяльність учителя розглядаємо як творчу та інноваційну, тому що в процесі її здійснення педагог реалізує нові завдання і зміст діяльності [2].

Як уже зазначалося попередньо, діагностична діяльність учителя є складовою його педагогічної культури, що уособлює сутнісну характеристику особистості та професійної діяльності, охоплює творчий компонент. Діагностичними спостереженнями, опитуванням встановлено, що високий рівень розвитку творчих педагогічних умінь характерний лише для 26,3% випускників

вищого педагогічного навчального закладу; 61,2% молодих учителів виявляють скептичне ставлення до педагогічної творчості. Ці дані загалом свідчать про недостатній рівень готовності сучасних фахівців до педагогічної творчості, а, отже, й педагогічної діагностики.

Вважаємо, що в особистісно-розвивальному навчанні з урахуванням його специфіки (спрямованість змісту, принципів, організаційного і методичного забезпечення навчального процесу на досягнення найбільшої ефективності розвитку пізнавальних можливостей кожного учня: сприймання, мислення, пам'яті, уяви, творчих здібностей у різних видах діяльності) креативність умінь діагностичної діяльності є необхідним компонентом готовності вчителя до цього виду діяльності [1]. Сформувані такі вміння зможе педагог, який досконало володіє теоретичними основами і технологіями особистісно-розвивального навчання, а також творчими здібностями.

Вивчення особливостей готовності педагога до діагностування ми розпочали з аналізу недоліків у діагностичній діяльності вчителів, які працюють в системі розвивального навчання за Д. Ельконіним і В. Давидовим як основного з найбільш поширених типів навчання, яке ставить за завдання сформувати в молодших школярів повноцінну навчальну діяльність, розвивати теоретичне мислення, перетворити учня на суб'єкт, який зацікавлений у самопізнанні та самозміні, а також визначення нового й перспективного, що виникло в практичній діяльності вчителів початкової школи [1].

З цієї метою нами проаналізовано практичну діагностичну діяльність педагогів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва і Київської області. Вивченням було охоплено 23 загальноосвітні навчальні заклади, респондентами були керівники шкіл, голови методичних об'єднань, учителі початкової школи. Нас цікавило, перш за все, з'ясування причин виникнення труднощів, які зазнають педагоги у процесі організації та реалізації змістової складової діагностичної діяльності. З цієї метою було розроблено програму вивчення діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів різних типів і питання для анкетування.

Отримані анкетні дані засвідчили, що керівники загальноосвітніх навчальних закладів не завжди ставлять за завдання здійснення контролю за діагностичною діяльністю вчителів початкової школи, які працюють у системі розвивального навчання. Встановлено, що основними напрямками контролю за змістом діагностичної діяльності вчителя початкової школи є: відвідування уроків із розвивального навчання (99,5%); система перевірок (директорських) контрольних робіт за змістом розвивального матеріалу (99,4%); вивчення потенційних можливостей учнів першого року навчання (90,2%). Недостатньо контролюють також директори шкіл та їх заступники проведення вчителями діагностичних робіт (68,3%); результати формування навчальної діяльності учнів початкової школи (32,4%); систему відслідкування динаміки розвитку дітей молодшого шкільного віку (21,2%); щоденну систематичну діагностичну діяльність педагога (8,1%).

Відтак вважаємо, що такий стан зумовлений недостатньою увагою керівників шкіл до внутрішнього змісту розвивального навчання, вони, в основному, орієнтуються на зовнішню привабливість цієї системи освіти – зміст діяльності учнів на уроці, аргументованість думок і суджень, випереджувальний результат засвоєння знань і формування умінь.

Керівники шкіл не занадто високо оцінюють професійно-діагностичні вміння вчителів, які працюють в системі розвивального навчання: спостереження педагогічних чинників (70,2%); уміння класифікувати й систематизувати діагностичну інформацію (20,3%); визначати

предмет, мету і засоби діагностики (58,3%); планування наступного діагностування (65,2%); вміння висувати й формулювати гіпотезу (6,1%); співвідношення об'єкта діагностування з індивідуальним стандартом (5,2%); аналіз отриманої діагностичної інформації (23,1%); розроблення педагогічних рекомендацій для практичних дій та корекції (18,3%); прогнозування результатів діагностичної діяльності (13,2%).

Кількісні дані та аналіз результатів анкетування засвідчили, що діагностичні вміння, пов'язані з аналітичною та творчою активністю вчителів початкової школи, набагато нижчі, ніж уміння, що охоплюють продуктивну активність. Для підтвердження чи заперечення отриманих даних нами проведено анкетування серед голів методичних об'єднань учителів початкової школи (23 осіб).

Анкета вміщувала питання, які спрямовувалися на визначення розуміння голів методичних об'єднань структури діагностичної діяльності; проблем організації допомоги педагогам, які зазнають труднощів у діагностичній роботі. Керівники методичних об'єднань зазначили, що вони не надають достатньої уваги організації та здійсненню діагностичної діяльності. Лише у навчально-виховному процесі 25% загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва і Київської області у роботі вчителя спостерігаються всі рівні педагогічної діагностики, за якої фахівці виокремлюють складові діагностики і визначають її особливості – 48,2%; рівень структурної діагностики – 29,3% учителів встановлюють зв'язок між її компонентами; рівень системної діагностики – 46,3% респондентів здійснюють системний підхід до визначення складових педагогічного процесу і виховних ситуацій, які підлягають діагностуванню. На рівні прогнозування лише 26,4% педагогів визначають перспективи розвитку педагогічних явищ і процесів.

Голови методичних об'єднань не можуть повною мірою надавати вчителям кваліфіковану допомогу з метою оволодіння ними інструментарієм діагностичної діяльності. Допомога методичних служб обмежується лише контролем за якістю знань учнів і забезпеченням наступності між початковою та основною школами. Методична й наукова підтримка із забезпечення змісту діагностичної діяльності зовсім не надається керівниками методичних об'єднань 28,3%; 77,7% респондентів відповіли, що вони організують наукову й методичну підтримку вибірково; 68,1% – надають допомогу в діагностуванні окремих компонентів навчально-пізнавальної діяльності.

Серед основних умінь, якими має володіти вчитель початкової школи у процесі діагностичної діяльності, голови методичних об'єднань виокремили такі, як:

- вивчення рівня знань, умінь і особистісних якостей, які виявляють учні за допомогою вчителя (потенційний рівень);
- встановлення досягнутого рівня знань, умінь і навичок (актуальний рівень);
- отримання нової інформації про якість освіти, виховання і розвиток (перспективний рівень) [3].

Як засвідчує подана інформація та відповіді голів методичних об'єднань учителів початкової школи, вони здійснюють традиційний підхід до вирішення проблеми педагогічного діагностування, а цінності особистісно-розвивального навчання не завжди перебувають в їх полі зору. Лише 5,2% респондентів зазначили про необхідність продовжувати роботу з розвитку й вдосконалення вміння діагностичної діяльності, зокрема, пов'язаних із творчим компонентом діагностичної діяльності.

У результаті дослідження нами встановлено, що труднощі, які зазнає вчитель початкової школи, пов'язані із засвоєнням ним діагностичних методик вивчення змістових мисленневих дій, які можна подолати шляхом оволодіння методами психолого-педагогічних спостережень,

опитування, моделювання, аналізу навчально-виховних ситуацій, застосування тестових завдань. Формуванню творчих здібностей педагогів буде сприяти розроблення ними індивідуальних програм розвитку та вивчення особистості окремих учнів (картки потенційного розвитку учня), програм саморозвитку та самовдосконалення, оволодіння науковими основами діагностичної діяльності.

Аналіз теоретичних і емпіричних матеріалів, проведене прикладне дослідження дозволили визначити сутність діагностичної діяльності, її складові, а також педагогічні умови, що визначають готовність учителя до діагностичної діяльності в особистісно-розвивальному навчанні. До педагогічних умов відносимо:

- знання педагогом особливостей та специфіки особистісно-розвивального навчання, розуміння ним значення діагностування саме в цій системі;

- підвищення рівня розвитку педагогічної культури: комунікативних, конструктивних, аналітичних, проєктивних, організаторських умінь, які забезпечують готовність учителя до особистісно-розвивальної взаємодії з учнями;

- обґрунтування доцільності вибору діагностичних засобів, які уможливають реалізацію мети особистісно-розвивального навчання;

- самооцінку особливостей готовності, створення оптимальних внутрішніх і зовнішніх умов для професійної діяльності, педагогічну рефлексію.

Висновки. На основі зазначеного варто констатувати, що ефективність і результативність освіти, спрямованої на розвиток учня початкової школи, зумовлюється педагогічними умовами готовності вчителя початкової школи до здійснення діагностування, компонентами якого є ціннісно-смысловий (ціннісне ставлення до особистісного розвитку дитини), мотиваційно-змістовий (бажання досягти максимальних результатів у розвитку кожної дитячої особистості шляхом урахування суб'єктивного досвіду і впровадження його елементів у зміст освіти),

креативно-технологічний (вміння створювати творче навчальне середовище і впроваджувати власні педагогічні технології), корекційно-діагностичний (вміння розробляти та застосовувати методики відслідкування результатів особистісно-розвивального навчання і на цій основі здійснювати його корекцію та прогнозування).

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / За ред. Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – Юрінком Інтер, 2008 – С.386–388
2. Мартиненко С.М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: [монографія] / С.М.Мартиненко. – К. : КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2008. – С.30–79.
3. Мартиненко С.М., Осколова М.Д. / Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики: навч.-метод. посіб. / С.М.Мартиненко, М. Д.Осколова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – С.83–100.
4. Савченко О.Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти / О.Я. Савченко // Рідна школа. – 2011. – №8–9. – С. 4–8.

References

1. Entsyklopediia osvity / Za red. Akad. ped. nauk Ukrainy; holovnyi red. V.H. Kremen. – Yurinkom Inter, 2008 – S.386–388
2. Martynenko S.M. Diahnostychna diialnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia i praktyka: [monohrafiia] / S.M.Martynenko. – K. : KMPU imeni B.D.Hrinchenka, 2008. – С.30–79.
3. Martynenko S.M., Oskolova M.D. / Vyvchennia osobystosti molodshoho shkoliara zasobamy pedahohichnoi diahnostryky: navch.-metod. posib. / S.M.Martynenko, M. D.Oskolova. – K. : Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2013. – S.83–100.
4. Savchenko O.Ia. Kliuchovi kompetentnosti – innovatsiyni rezultat shkilnoi osvity / O.Ia. Savchenko // Ridna shkola. – 2011. – №8–9. – S. 4–8.

Надійшла до редколегії 24.10.16

S. Martynenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

FORMATION OF READINESS ELEMENTARY SCHOOL TEACHER TO DIAGNOSTIC ACTIVITY IN PERSONAL AND DEVELOPMENTAL EDUCATION SYSTEM

In the article the author considers the problem of the willingness of the primary school teachers to diagnostic activities in the system of personal and developmental education; determines its specificity and peculiarities. The author analyzes the results of the survey, which was conducted among school headmasters, chairmen of methodological unification, primary school teachers, and develops effective pedagogical conditions of a successful implementation of the diagnosis.

Keywords: formation of readiness elementary school teacher to diagnostic activity, diagnostic activity, personal and developmental education, pupils of primary school.

С. Мартыненко, д-р пед. наук, проф.
Киевского университета имени Бориса Гринченко, Киев, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ДИАГНОСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ЛИЧНОСТНО-РАЗВИВАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье автор рассматривает проблему формирования готовности учителя начальной школы к диагностической деятельности в системе личностно-развивального обучения; определяет ее специфику и особенности. Автор анализирует результаты анкетирования, проведенного среди руководителей учебных заведений, председателей методических объединений, учителей начальной школы, а также разрабатывает эффективные педагогические условия успешного проведения диагностирования.

Ключевые слова: формирование готовности учителя начальной школы к диагностической деятельности, диагностическая деятельность, личностно-развивающее обучение, учащиеся начальной школы.

Відомості про автора

Мартиненко Світлана Миколаївна – Україна, Київ; доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Контактна інформація: e-mail: s.martynenko@kubg.edu.ua

Мартыненко Светлана Николаевна – доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой начального образования Киевского университета имени Бориса Гринченко.

Контактная информация: e-mail: s.martynenko@kubg.edu.ua

Martynenko Svetlana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor Head of Elementary Education Department, Borys Grinchenko Kyiv University.

Contact Information: e-mail: s.martynenko@kubg.edu.ua

УДК 371.302

А. Марушкевич, д-р пед. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ**МОЛОДЬ І РІДНА УКРАЇНЬСЬКА МОВА: АКТУАЛЬНІ ПОГЛЯДИ ІВАНА ОГІЄНКА**

Розкриваються актуальні погляди Івана Огієнка щодо володіння молоді українською мовою. Звертається увага на якості, які формуються у молодих людей засобами рідної мови. Аналізуються рідномовні обов'язки окремих категорій фахівців. Наголошується на значенні володіння представниками національних меншин рідною та державною мовами. Зосереджується увага на важливості викладання рідною мовою навчальних дисциплін, культурі мови науково-педагогічного працівника, використанні педагогічної термінології. Вказується на важливість дотримання рідномовних обов'язків представниками української діаспори.

Ключові слова: Іван Огієнко, рідна мова, державна мова, рідномовні обов'язки, навчальні дисципліни, педагогічна термінологія, українська діаспора.

Постановка проблеми. Українська мова після проголошення незалежності України стала мовою державною, обов'язковою для застосування в усіх сферах суспільного життя. Вона згуртовує і організовує наш народ, має підтримку з боку держави щодо свого розвитку і застосування. Вивчення української мови активізувалося не лише в нашій державі, а й у інших країнах світу, особливо у тих, де готуються фахівці, які мають працювати в нашій державі. Особлива увага сьогодні звернена на правопис, граматику, словникову справу тощо. Значна увага приділяється рідномовній політиці в освітній сфері, "... створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою" [4, с.3]. Відрадно, що сфера функціонування української мови та мов національних меншин на сьогодні значно розширилась, особливо в освітній, науковій, телерадіокомунікаційній галузях. Посилляється увага до застосування української мови у різномовних навчальних закладах, здійснюється сприяння розширенню їх мережі для представників національних меншин з поглибленим її вивченням (особливо в східних і південних регіонах) та підтримка видання нею навчальної, довідкової й художньої літератури. Державний статус української мови не зменшує прав іншомовних громадян у рідномовному спілкуванні, оскільки через рідну мову кожна особистість самостверджується і самореалізується, задовольняючи свої потреби в накопиченні знань, сприйнятті й осмисленні нових цінностей тощо. Українська мова є рідною для переважної частини населення держави. Виходячи з цього, хочеться наголосити на внеску у її розвиток, дослідження змін та вплив на поширення серед українців усього світу визначних вітчизняних діячів, які були знавцями справи, володіли різними мовами, бували в багатьох державах і мали чітку позицію щодо рідномовного забезпечення освітнього процесу. Серед них вирізняється постать Івана Огієнка (1882 – 1972), який зробив великий внесок у справу українськомовної освіти в Україні і діаспорі.

Метою публікації є висвітлення актуальних поглядів Івана Огієнка на важливість якісного володіння молоддю рідною мовою.

Завдання – акцентувати увагу на актуальних поглядах Івана Огієнка щодо якісного володіння молоддю українською мовою; розкрити сутність ідей ученого щодо значення рідної мови в становленні особистості майбутнього фахівця.

Виклад основних положень. У праці "Наука про рідномовні обов'язки: Рідномовний катехізис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства", яку Іван Огієнко опублікував у журналах "Рідна школа" за 1937 рік, вказано на значущість рідної мови для всього суспільства словами: "Мова – то серце народу...". Його державницький підхід до рідної мови і її використання у культурній, виробничій, науковій, освітній та інших сферах функціонування держави залишається актуальним і сьогодні. Він, як один із провідних мовознавців свого часу, добре усвідомлював її значення для фо-

рмування духовності українського народу, а особливо освітян, керівників і науково-педагогічного складу різних навчальних закладів. На думку Івана Огієнка "Наука про рідномовні обов'язки" є окремою галуззю педагогічного знання, оскільки поєднує в собі цілу систему історико-педагогічних, виховних, навчальних і культурологічних ідей, які, на жаль, належним чином не розглядалися і не систематизувалися ученими.

Професор з відповідальністю і переконаністю у правильності своїх поглядів писав: "Збір державних і приватних практик найкращого розвою рідної і літературної мови, потрібних для скорішого духовного поступу народу та його культури, зветься рідномовною політикою або наукою про рідномовні обов'язки" [5, с.12]. Він виокремив якості, які формуються у молоді за умови навчання рідною мовою: співчуття, смиренність, правдивість, відповідальність, милосердя, наполегливість, доброзичливість, ініціативність, терпимість.

Іван Огієнко співпрацював з широкими колами громадськості у справі доопрацювання, підготовки і друкування українськомовних підручників, навчальних і методичних посібників для тих, хто вчиться. Він висунув ряд побажань авторам підручників та навчальних і методичних посібників, які можна об'єднати в кілька груп:

- 1) невиправдане поширення на сторінках видань "місцевих мовних елементів" [9, с.171], тобто діалектизмів;
- 2) використання в текстах архаїзмів, не вживаних у літературній мові;
- 3) вживання "нелітературних форм" [9, с.173], дієслів, відмінків іменників, займенників тощо.

На його переконання, освітній процес має здійснюватися тільки рідною літературною мовою, тому і добір українськомовних книжок для бібліотеки і ведення діловодства повинні забезпечуватись саме нею.

Визначний учений, громадський і політичний діяч привертая увагу до проблеми підвищення статусу українськомовних шкіл "...бо вони виховують свідому націю" [5, с.26]. Іван Огієнко наголошував на створенні належних умов для розвитку і функціонування в Україні рідних мов національних меншин. З цього приводу він писав так: "...держава, яка не має змоги дати своїм меншинам нормально розвивати літературні мови, робить з них своїх неприхильників, що завжди загрожуватимуть її політичній силі" [5, с.14].

На його переконання правильність мови порушується "... не тільки уживанням невідповідних слів та граматичних форм, часто вона порушується й у складні, де знечиснення мови можуть бути глибокі й уперто міцні, бо менше знані" [7, 4]. Професор застерігав педагогів від таких помилок у мові як неправильне тлумачення слів, не вміння вдало добирати синоніми, недоречність висловлювань тощо. Він переконував педагогів, студентів, фахівців різних галузей наукового знання та членів діаспори у необхідності спілкування українською літературною мовою, яка є переконливою, зрозумілою, милозвучною.

"Ясність мови, – наголошував Іван Огієнко, – це дуже важлива вимога до кожного" [7, с.4]. Він обґрунтував